

Siedem ostatnich słów

Joseph Swensen – dyrygent

Agata Chodorek, Violetta Wysocka-Marciniak – soprany

Aleksandra Michniewicz – alt

Marek Belko – tenor

Michał Pytlewski – bas

Chór NFM

Lionel Sow – kierownictwo artystyczne Chóru NFM

NFM Orkiestra Leopoldinum

Program

Joseph Haydn (1732–1809)

Siedem ostatnich słów Chrystusa na krzyżu Hob. XX/2 [60']

I. *Introduzione. Maestoso ed adagio*

II. *Sonata I – Vater, vergib ihnen, den sie wissen nicht, was sie tun dir: Heute wirst du bei mir in Paradiese sein*

IV. *Sonata III – Frau, hier siehe deinen Sohn, und du, siehe deine Mutter!*

V. *Sonata IV – Mein Gott, mein Gott, warum hast du mich verlassen?*

VI. *Introduzione*

VII. *Sonata V – Jesus rufet: Ach, mich dürstet!*

VIII. *Sonata VI – Es ist vollbracht*

IX. *Sonata VII – Vater, in deine Hände empfehle ich meinen Geist*

X. *Il Terremoto*

Wśród wielu genialnych dzieł, jakie pozostawił po sobie należący do grona klasyków wiedeńskich Joseph Haydn, niewątpliwie uwagę zwraca *Siedem ostatnich słów Chrystusa na krzyżu*, utwór traktujący o wypowiedziach konającego Mesjasza. Historia owej monumentalnej kompozycji rozpoczęła się w 1786 roku za sprawą nietypowego zamówienia, które spłynęło do kompozytora z dalekiej Hiszpanii. Tego wieczoru zabrzmiał w wykonaniu solistów, Chóru NFM oraz NFM Orkiestry Leopoldinum pod dyrekcją Josepha Swensena.

Ostatni okres twórczości austriackiego kompozytora to czas pracy nad wielkimi religijnymi dziełami wokально-instrumentalnymi – oratoriami i opracowaniami cyklów mszalnych. Właśnie wtedy twórca podjął się skomponowania *Siedmiu ostatnich słów Chrystusa na krzyżu*, które wiążą się w istocie z zebranymi w Ewangeliach siedmioma wypowiedziami umierającego Jezusa. Owe frazy stały się wkrótce nie tylko punktem wyjścia rozważań teologów, ale także tematem muzycznych opracowań kompozytorów działających jeszcze przed Haydnem – w tym m.in. Heinricha Schütza, Christopa Graupnera czy Giovanniego Battisty Pergolesiego.

Od 1761 roku Haydn działał jako szef dworskiej orkiestry oraz nadworny kompozytor na węgierskim dworze książąt Esterházych. Służba w ich pałacu, zbudowanym na wzór francuskiego Wersalu, była ogromną szansą dla młodego artysty, którą niewątpliwie wykorzystał – jego sława stopniowo rozrastała się, począwszy od lat siedemdziesiątych XVIII wieku. Nic dziwnego więc, że słuchy o wybitnym kompozytorze dotarły w końcu aż na Półwysep Iberyjski.

W 1786 roku do twórcy dotarła informacja o zamówieniu z Kadyksu, miasta położonego w odległej Andaluzji. Miejscowy duchowny Don José Sáenz de Santa María pragnął, by podczas obrzędów towarzyszących przeżywaniu Wielkiego Piątku w Oratorio de la Santa Cueva wierni mogli oddawać się modlitwie i rozmyślaniu nad „siedmioma słowami” przy dźwiękach kompozycji instrumentalnej. Haydn napisał więc pełne dramatycznej ekspresji dzieło składające się z siedmiu orkiestrowych sonat, poprzedzonych introdukcją oraz zakończonych żywiołowym finałem, mającym symbolizować trzęsienie ziemi po śmierci Zbawiciela. Kompozycja szybko odniosła wielki, międzynarodowy sukces i wkrótce wykonana została także w stolicach kulturalnych Europy: Wiedniu, Paryżu i Berlinie. Natchniony triumfem twórca opracował także inne warianty dzieła, koncentrując się głównie na jego obsadzie. Jeden z nich – kompozycja z wykorzystaniem orkiestry, chóru i solowych głosów wokalnych – powstał niemal dziesięć lat po pierwotnej prezentacji utworu. Co ciekawe, nie była to zupełnie autorska inicjatywa Haydna, bowiem inspiracją do skomponowania tej wersji była zastraszana podczas pobytu w bawarskim mieście Pasawa aranżacja tamtejszego kapelmistrza – Josepha Frieberta. Pobudzony oryginalnym opracowaniem kompozytor postanowił stworzyć kolejną, nową odsłonę dzieła.

Pomocną dłońią w tworzeniu oratoryjnej wersji służył mu dyplomata, a zarazem miłośnik muzyki, Gottfried van Swieten, który dokonał zmian w tekstach wykorzystanych przez Frieberta. Był to początek ich współpracy – kompozytora i librecisty – kontynuowanej także przy oratoriach *Stworzenie świata* i *Pory roku*, które należą do ostatnich dzieł Haydna. Ponadto Swieten zorganizował premierę kompozycji w Pałacu Schwarzenberg w marcu 1796 roku. Jej głębia oraz pewnego rodzaju mistyczny charakter silnie przyciągały publiczność już wówczas, toteż wkrótce po jej prawykonaniu doczekała się licznych prezentacji. Dzieło było prawdopodobnie jednym z najważniejszych dla samego twórcy – podczas swego ostatniego występu w roli dyrygenta 26 grudnia 1803 roku Haydn poprowadził właśnie *Siedem ostatnich słów Chrystusa na krzyżu*.

Marcelina Werner-Śliwowska

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

